

Implementatie interlevensbeschouwelijke competenties

Inhoud

1. Bekendmaking van de ILC'S	1
2. Bevraging van de leerkrachten.....	1
3. Resultaten van de bevraging	2
4. Interessante projecten basisonderwijs	5
5. Interessante projecten secundair onderwijs	10
6. Interessante projecten buitengewoon onderwijs	13

IL-huizen (project 4.2)

Vredesbank (project 4.4)

Naast de gekende voorgeschiedenis van het document ILC zijn onderstaande stappen gezet om de ILC ook daadwerkelijk te implementeren (zie dossier ILC: www.ond.vlaanderen/inspectie/lbv/)

1. Bekendmaking van de ILC'S

Op 30 november 2011 bezorgt de Commissie Levensbeschouwelijke vakken (CLBV) het definitieve document mbt de ILC aan de inspecteur-generaal.

Op 27 september 2013 presenteert de CLBV het document ILC in het Vlaams parlement gevolgd door een plechtige ondertekening door de Erkende Instanties/Vereniging.

1.1 Directies

Vanaf schooljaar 2013-2014 beginnen inspecteurs-adviseurs met de presentatie van de ILC aan de directies. Men waakt erover dat telkens minstens drie inspecteurs-adviseurs van verschillende LBV aanwezig zijn. De PP van de presentatie in het Vlaams parlement is de basis, zodat er uniformiteit zit in de voorstellingen. Er zijn een 50-tal presentaties in het officieel onderwijs.

Tijdstip van de presentaties:

- In de loop van de jaren 2013 en 2014: Scholengroepen GO!, POV, OVSG.
- Directies vrij onderwijs (van diverse aanbieders): bijna afgerond.

1.2 Leraren

In dezelfde periode starten inspecteurs-adviseurs studiedagen voor de leerkrachten LBV. Voor het officieel onderwijs en het vrij secundair onderwijs zijn deze in het schooljaar 2013-2014 afgerond. In het vrij basisonderwijs is deze bekendmakingsfase volop bezig. Intussen organiseren verscheidene inspecteurs-adviseurs al vervolgstudiedagen om dieper in te gaan op de ILC-projecten.

2. Bevraging van de leerkrachten

De bevraging van februari 2015 beperkt zich tot de ILC-projecten in het officieel onderwijs. Hoe elk LBV de ILC-bril opzet bij de uitwerking van de eigen leerplannen laten we voor deze bevraging buiten beschouwing.

2.1 Formulier ILC

De CLBV heeft een formulier ILC opgesteld waarop de voorbereiding en de evaluatie van de projecten aangegeven wordt. Het leerkrachtenteam bezorgt dit aan de directeur.

Bedoeling is dat het formulier op school blijft ter inzage van bezoekende inspecteurs-adviseurs LBV.

Document is te raadplegen op www.ond.vlaanderen.be/inspectie/lbv/

Document is bekendgemaakt via Schooldirect woensdag 25 februari 2015.

2. 2 Bevraging

De CLB van 28 januari 2015 beslist dat alle inspecteurs-adviseurs LBV hun leerkrachten aanschrijven om een eerste globaal zicht te krijgen op de implementatie van de ILC. Hiervoor wordt het ILC-formulier gebruikt, i.c. het antwoord op de eerste vraag: 'Geef een korte beschrijving van het project'. De inspectie LBV vraagt om uiterlijk op 11 februari te antwoorden.

De gemeenschappelijk tekst die de I-A's gebruiken, luidt:

"In verband met de interlevensbeschouwelijke competenties (ILC) sturen we jullie het formulier in bijlage dat binnenkort aan de directeurs officieel zal worden bezorgd. De inspecteurs-adviseurs trachten een beeld te krijgen van wat er nu al gebeurt rond deze projecten.

We vragen dat jullie enkele (twee à drie) goede voorbeelden van interlevensbeschouwelijk samenwerken zo snel mogelijk, uiterlijk 11 februari, doorsturen via mail. Het volstaat dat jullie de algemene gegevens tot en met "Vorbereiding punt 1" invullen. Sla het document op in Word."

3. Resultaten van de bevraging

3.1 Algemeen

Nagenoeg alle leerkrachtenteams hebben geantwoord.

We stellen vast dat de leerkrachten geen afwachtende houding aannemen, maar met de ILC-competenties aan de slag zijn gegaan op een gewetensvolle manier.

Ze hebben over hun projecten nagedacht. In meerderheid is dit in team gebeurd.

De lerarenteams hebben zowel aandacht voor het uitwisselen van kennisaspecten van elkaars levensbeschouwingen als voor het oefenen van vaardigheden en attitudes voor dialoog en samenleven.

Ze trachten oppervlakkigheid te vermijden en beperken zich bvb niet tot een bezoek aan een museum of levensbeschouwelijk huis, maar werken dit bezoek verder uit en verdiepen de opgedane indrukken. Zie verder voorbeelden van projecten.

Wat de thema's betreft, is het duidelijk dat moeilijke kwesties niet uit de weg gegaan worden. Zie verder opsomming thema's.

Het BaO maakt in grote mate gebruik van de modules uitgewerkt door het Nascholingsinstituut LBV.

In het SO stellen we vast dat de leraren vanuit hun beroepscompetenties meestal goed in staat zijn om bruikbare en creatieve werkvormen in te zetten. Heel wat projecten zijn de moeite waard om op een website ter beschikking te stellen ter inspiratie van anderen.

Hoewel niet gevraagd geven verschillende leerkrachtenteams een zelfevaluatie mee waarbij

ze aangeven hoe ze bepaalde valkuilen in de toekomst gaan vermijden en laten ze ons weten dat de leerlingen enthousiast zijn.

3.2 Bezoeken

Veel projecten ILC vermelden bezoeken. Voor de overgrote meerderheid zijn deze bezoeken een aanleiding voor verdere verwerking.

- Levensbeschouwelijke huizen in eigen stad of nav schooluitstap.
- Elkaars klas bezoeken: doorschuifstelsel om de op school aanwezige LB'en te ontmoeten en te leren kennen.
- MAS (leven en dood)
- Geloof in mij (fototentoonstelling 32 geloofsgemeenschappen in Vlaanderen)
- Mundio – een wereld-meerdaagse in Brasschaat
- Tibetaans centrum Schoten
- “Wereldkaart op stadsformaat” - een geleide wandeling georganiseerd door de organisatie “Antwerpen Averechts” in de buurt van het centraal station
- Vredesdag ‘Peace is the Future’
- Special Olympics
- Fort van Breendonk
- Intercultureel Centrum van Molenbeek (50 jaar migratie)
- Asielzoekerscentrum van het Rode Kruis Lanaken
- Dossinkazerne
- Holy Corner (Gent)
- Immigratie 50 jaar Gent
- Begraafplaatsen
- Bijbeltentoonstelling
- ...

3.3 Themata naar aanleiding van de actualiteit

- De Grote Oorlog
- Religie en geweld
- Charlie Hebdo
- Radicalisering
- Vrije meningsuiting
- ...

3.4 Themata gekozen door leerkrachtenteams LBV

- 'Waarom racisme leiden kan', een getuigenis van mevr. N. Freilich. verbonden aan de 70-jarige herdenking van de bevrijding van Auschwitz.
- Arbeid: film Daens - Daenswandeling
- Armoede reportage
- Solidariteit in verschillende LB – kennismaking Hulporganisaties
- Kies een held uit de eigen LB
- 'Omgaan met de dood', gegidst bezoek aan het begraafplaats Schoonselhof, e.a. begraafplaatsen
- LB-grondslag van Feesten, Feestenmarkt
- Mensenrechten
- Vrede

- Zinvragen rond rouw
- Overgangsrituelen (leerlingen verzamelen getuigenissen)
- Wetenschap en ethiek
- Overbevolking
- ...

3.5 Schoolthematata

Hier en daar kregen bestaande schoolprojecten een LB-diepgang.

- Antipestprogramma
- Week van het respect
- Vredesweek
- Voedselverspilling
- ...

4. Interessante projecten basisonderwijs

In het basisonderwijs maken de teams van leraren LBV veelvuldig gebruik van de uitgewerkte projecten van het Nascholingsinstituut Levensbeschouwelijke Vakken (NI LBV) (<http://www.everyoneweb.com/nascholinglbv>). Deze projecten geven een extra ondersteuning aan lerarengroepen die elkaar nog niet goed kennen of minder ervaring met samenwerking hebben. Alle projecten NI LBV worden gebruikt maar 'De Berenvrienden' en 'Vrede in de Berenklas', beide ontwikkeld voor de eerste graad, worden massaal gebruikt. Een overzicht:

- De Berenvrienden. Een eerste kennismaking met verschillende levensbeschouwingen.
- Vrede in de berenklas. Samenwerken aan vrede.
- Ik heb een naam en jij ook! Feesten rond naamgeving in verschillende levensbeschouwingen.
- De aarde is van waarde. Een zingevende kijk op de relatie mens-natuur.
- Stilstaan bij armoede.
- Verscheidenheid? Een rijkdom! Culturele en levensbeschouwelijke verschillen als een rijkdom ervaren.
- *Appartemenen*. Groeien en respect en het samenleven door naar elkaar te luisteren.
- Verrassende ontmoetingen. Je *wegwijzer* inhoud en betekenis geven.

We vieren de verschillen en enkele andere projecten zijn in ontwikkeling.

4.1 SBS Denderwindeke (6de leerjaar) - Een speurtocht met zeven

De kennis van de erkende levensbeschouwingen in België wordt verdiept. De leerlingen benoemen de verschillende levensbeschouwingen en elke groep stelt zijn eigen levensbeschouwing voor. De leerkracht vult aan waar nodig. Een vragenronde aan elkaar en aan de verschillende leerkrachten volgt. Van elke levensbeschouwing komen de volgende aspecten aan bod: symbolen, ontmoetingsplaatsen, waarden, activiteiten en feesten, plechtigheden, leiders en vertegenwoordigers. Er wordt filmmateriaal gebruikt om levensbeschouwingen die niet in de klas aanwezig zijn, toe te lichten en te verduidelijken. Er wordt ook nagedacht over de manier waarop mensen hun levensbeschouwing beleven. De leerlingen krijgen hierdoor een breder beeld van levensbeschouwing. Verwerking: uitzoeken van foto's en afbeeldingen, lezen van korte tekstjes en passende prenten worden erbij gekleefd.

4.2 GO! Boutersem, Leuven en Tienen - Iedereen feest

Een ILC-plaat hangt op de speelplaats of in de gang zodat ook ouders haar zien en erbij betrokken kunnen worden. Op de plaat staan afbeelding die verwijzen naar in de school aanwezige levensbeschouwingen: een katholieke kerk, een protestantse kerk, het huis van de mens en een moskee. Bijhorende symbolen zijn hierop terug te vinden. Bij het begin van het schooljaar maakt men kennis met de plaat. Nadien is deze als een rode draad doorheen het schooljaar aanwezig. Dit schooljaar opteerde men om er feesten aan te koppelen, voor het volgende schooljaar zoekt men een andere insteek. Naar aanleiding van belangrijkste religieuze of niet-confessionele feesten riepen we alle leerlingen opnieuw samen rond de ILC-plaat. Zo kwamen we al samen n.a.v. het Offerfeest en Advent / Kerstfeest / Lichtfeest. De kinderen en de betrokken leerkrachten vertelden over hun beleving rond deze feesten

en de betekenis ervan werd verduidelijkt. Dit moment wordt in de klas van de feestende LB voorbereid. De leerlingen van deze klasgroep vertellen aan de andere kinderen wat ze vieren, waarom ze het vieren, wat het voor hen betekent, hoe ze het feest beleven,... Er wordt gezocht naar een symbool voor het betrokken feest. Het symbool en een korte slagzin die de kern samenvat hangen rond de feestperiode aan het betreffende huis.

4.3 GBS Loenhout (2de en 3de graad) - Vrede

Bij elke LBV gaan we op zoek naar hun visie op vrede. We betrachten allemaal een vredevolle samenleving en trachten deze attitude mee te geven aan de leerlingen. De leerlingen worden in groepen verdeeld en ontdekken bij elke leerkracht LBV een aspect van vrede en levensbeschouwing. Bij islam wordt gewerkt rond misvattingen over islam en vrede/onvrede. Deze worden bevestigd of tegengesproken met teksten uit de Koran. Bij orthodoxe godsdienst spreken ze over liefde, redding en vrede met Jezus als voorbeeld. Bij katholieke godsdienst kunnen de leerlingen aan de hand van prenten uit het verhaal van Kleine Adam en teksten uit de Bijbel ontdekken wat vrede voor rooms-katholieke christenen betekent. Bij zedenleer wordt gewerkt rond 'wensen'. Mensen over heel de wereld wensen elkaar goede, vredevolle dingen toe. Bij protestantse godsdienst ontdekken de leerlingen wat de Bijbel zegt over vrede. De nadruk ligt op Jezus' voorbeeld om vredelievend met mensen om te gaan en hoe dit toegepast kan worden. Omdat de leerkracht in de school geen les geeft in de 2de en 3de graad wordt met een video-opname van haar gewerkt.

Door de toelichting over vrede door de verschillende leerkrachten LBV ontdekken de leerlingen de eigenheid van de andere levensbeschouwingen. De leerlingen staan open voor de verschillende levensbeschouwingen en kunnen onder woorden brengen welke waarden en normen zij van hun LB meedragen en wat hun rol is in de samenleving. Klasleraars vertelden dat de leerlingen het project als prettig en verrijkend hebben ervaren.

4.4 GBS De Kriebel (2de en 3de graad) - Conflicten oplossen (Vredesweek)

De leerlingen gaan zelf actief op zoek naar manieren om conflicten op te lossen door:

- In de eigen lessen levensbeschouwing is er een kringgesprek over geweld en conflicten.
- Simulatiespel: de leerlingen krijgen de opdracht om een geïmproviseerde ruzie op een aanvaardbare manier op te lossen. Ze reiken de stappen aan die ze hierbij gebruiken. Uit deze suggesties selecteren de leerkrachten LBV 5 stappen (een stappenplan). Deze worden aan de leerlingen voorgesteld.
- De oudere leerlingen hangen het stappenplan uit en maken een toneelstukje om aan alle kinderen van de school te leren welke (5) stappen je moet volgen om een ruzie op te lossen. Ze doen het zonder inmenging van de leerkrachten. Niemand wordt berispt of gestraft. De ruzie oplossen en ervan leren is het doel.
- De leerlingen maken een affiche waarop je kunt zien dat kinderen hun best doen om in harmonie een conflict op te lossen (ze praten met elkaar, ze geven een hand, ze zeggen 'sorry', denken na, luisteren, ...). Deze affiches worden in de school opgehangen.
- De leerlingen zingen met de hele school het vredeslied als uitdrukking van hun verbondenheid.
- Er wordt een 'vredesbank' geschilderd (samenwerken) en ze krijgt een rustige plaats waar je even kunt zitten en praten. Elke klas krijgt de kans de bank 'uit te proberen'. Ze spelen een ruzie na en lossen ze op, zittend op de bank met het stappenplan erbij.

4.5 GO! Asse - Verdraagzaamheid (5de leerjaar)

De leerlingen willen werken aan een samenleving waarbij de vrije meningsuiting van ieder mens gerespecteerd wordt ongeacht zijn geloofsovertuiging.

Inleidende vraagstelling en opmaak van een woordspin rond het begrip “vrijheid”.

Elke leerkracht LBV geeft een beknopte uitleg over zijn of haar levensbeschouwing.

Leerlingen uit de eigen levensbeschouwelijke groepen worden hierbij betrokken.

Hieruit volgt een conclusie.

Verwerkingsfase: de leerlingen werken in groep (4 leerlingen) aan een affiche/poster rond het thema “verdraagzaamheid”.

Uit tijdschriften en kranten gebruiken de leerlingen titels, woorden of letters om slogans samen te stellen die te maken hebben met het thema. De leerlingen verwerken op een creatieve manier hun poster/affiche.

4.6 GBS Kortemark - Blijven of vluchten, de Grote Oorlog

Er wordt een 4-tal lessen uitgewerkt rond de Grote Oorlog.

Les 1. Stellingenspel: blijven of vluchten. Kort fragment bekijken uit film ‘War horse!

Les 2. Gedicht: ‘In Vlaamse velden’. Het leven van gewone mensen in de streek van Kortemark tijdens de Grote Oorlog a.d.h.v. fotoreportage.

Les 3. Voorbereiden bezoek bejaardenhuis metvraagjes. We maken een kleine attentie: klapproos in crêpepapier.

Les 4. Bezoek aan bejaardenhuis.

Les 5. Waarom en hoe herdenken mensen een oorlog? Gelijkenissen en verschillen bekijken en bespreken van overlijdensberichten en foto’s van begraafplaatsen van overledenen met diverse levensovertuigingen.

Les 6. Nabespreking project en charter voor vrede ondertekenen.

De leerlingen hebben het project als boeiend, vernieuwend en leerzaam ervaren. Ze krijgen meer inzicht en respect voor elkaars levensovertuiging en zijn gemotiveerd om conflicten vreedzaam op te lossen door dialoog.

4.7 GBS Melle - Levensbeschouwing in de actualiteit: Charlie Hebdo

We proberen veralgemening over andere levensbeschouwingen tegen te gaan. Door de ‘gulden regel’ van verschillende levensbeschouwingen onder de loep te nemen, kunnen we de leerlingen duidelijk maken dat elke levensbeschouwing streeft naar respect en samenwerking met de ander.

- We starten met een korte schets van de gebeurtenissen. We proberen de leerlingen zelf het verhaal te laten vertellen. Vanaf het begin proberen we de leerlingen heel bewust te laten nadenken over hoe ze zinnen formuleren en ze te laten reflecteren over hun eigen taal (of ze niet veralgemenen of discrimineren).
- In een klasgesprek luisteren we naar de meningen van de leerlingen. We hebben gerichte vragen voorbereid indien dit niet goed zou lukken. Daarna bespreken we enkele cartoons die gemaakt zijn als reactie op de aanslagen.
- Tot slot krijgen de leerlingen de opdracht om zelf een cartoon te tekenen (of slogan) die handelt over respect tegenover andere levensbeschouwingen of kerngedachten uit deze les weergeeft. Veel van onze leerlingen toonden hierbij dat ze minder zwart-wit dachten dan bij het uiten van hun meningen aan het begin van de les. Begrip voor elkaar was toegenomen.

Uit de evaluatie

- We hebben de meest sprekende cartoons van de lln. op de blog van de school geplaatst. Er kwamen veel positieve reacties. De meest eenvoudige maar veelzeggend: "bedankt juffen".
- Onze samenwerking werd ook op Facebook geplaatst en ook hierop kwamen positieve reacties.
- Veel leerlingen waren erg positief over de inter-levensbeschouwelijke dialoog die we zijn aangegaan. Dit was ook te merken aan hun inzet tijdens de les en het tekenen van de cartoons.

4.7 GBS Nieuwpoort - Tolerantie in een hedendaagse multi-LB samenleving

Er wordt een 4 tal lessen uitgewerkt rond tolerantie, respect, vrije meningsuiting.

Les 1: Vrijheid van meningsuiting in de kunst (o.a. in cartoons), pers, muziek, literatuur,...

Les2: Geloof en extremisme zijn van alle tijden (doorheen de geschiedenis en nu)

Les 3: Op een aanvaardbare, respectvolle manier uiten van eigen mening en geloof (reflectie naar geweldloos verzet: Ghandi, Mandela, Maarten Luther King, Jezus Christus, De witte mars...)

Les 4: Evaluatie door verwerking en creatieve opdrachten (maak zelf een cartoon, affiche, tekst, lied, ...)

4.8 GBS Heusden - Dood in verschillende levensbeschouwingen (4de tot 6de leerjaar)

Omdat alle levensbeschouwingen werken rond "de dood" bezochten we in de periode van Allerzielen met alle LBV de plaatselijke begraafplaats. Het project werd grondig voorbereid en een vijftiental doelstellingen gaf er diepgang aan. Zie hiervoor de reacties van de leerlingen.

Er waren drie belangrijke onderdelen:

- Les over afscheid nemen en begraven worden in de verschillende levensbeschouwingen: elke leerkracht LBV legt a.d.h.v. een PPT uit hoe in hun LB afscheid nemen en begraven worden gebeurt. Voorbereiden van het groepswerk.
- Groepswerk op de plaatselijke begraafplaats: de leerlingen maakten a.d.h.v. een uitgebreide vragenlijst en een groepswerk kennis met de verschillende manieren van afscheid nemen en begraven worden.
- Een klassikale bespreking van het groepswerk a.d.h.v. een PPT.

Enkele reacties van leerlingen:

- Ik vond het leuk dat we allemaal opdrachtjes mochten doen. En we hebben tussen doden gestapt. (Max, 6de lj.)
- Ik heb veel bijgeleerd. Ik dacht dat we allemaal een beetje het zelfde gingen doen. Maar dat is niet zo. (Giel, 4de lj.)
- Ik vond het leuk want nu weet ik meer over moslims, protestante en katholieke godsdienst. (Maura, 6de lj.)
- Ik vond het leuk om dingen te leren die we normaal niet leren. En ook dat zij leren van ons. (Zoë, 3de lj)
- Ik vond de lessen heel leerrijk. Je kon leren wat de andere geloven zijn. En vragen wat je wou vragen. Zeer leuke lessen. (Jociles, 6de lj.)

Een anekdote : "Wie weet wat een 'sterrenweide' is? "

"Dat is de weide waar beroemde sterren worden begraven!"

4.9 GBS Zelem - Afscheidsrituelen

De leerlingen verkennen rituelen van afscheid nemen in verschillende levensbeschouwingen d.m.v.:

- Sfeerschepping a.d.h.v. muziek
- Vrij vertellen van ervaringen / gevoelens
- Rouwbrieven, herdenkingsprentjes, overlijdensberichten e.a. bekijken en bespreken
- Partnerwerk: tekst i.v.m. afscheid en rouw van een levensbeschouwing lezen en kernwoorden aanduiden
- Forum van de verschillende groepjes + gelijktijdig opbouwen bordschema + projecteren van bijhorende prenten van de levensbeschouwing door de leerkrachten
- Wat is gelijk? Wat is verschillend?
- Werkblad 'Wat gebeurt er met ons als we dood gaan?' (tekstjes – lln. plaatsen juiste levensbeschouwing bij de passende tekst)
- Slot: gedicht 'Een plekje'

4.10 GBS Niel - Plagen en pesten

Tijdens de anti-pestweek wordt er in de klassen gewerkt rond pesten en plagen. Wij werken met de verschillende levensbeschouwingen ook rond dit thema. De verschillende levensbeschouwingen lichten toe hoe er in hun levensbeschouwing wordt gewerkt rond het omgaan met pestgedrag.

- verschil tussen plagen en pesten
- waar kan je terecht: lln. – lkr. – ouders – Awel
- verhalen uit verschillende LBV rond pesten
 - NCZ: De LVW-school
 - PEGO: Hannah en Penina
 - RKG: Jezus en de zondige vrouw
 - ISL: De profeet wordt gepest tijdens zijn bezoek aan Taif
 - Orth: Jozef en zijn broers
- verhaal van JUUL in grote groep
- individuele verwerking

5. Interessante projecten secundair onderwijs

5.1 Tielt – Levensbeschouwelijke kalender

De leerlingen maken een Interlevensbeschouwelijke kalender waardoor zij een beeld krijgen van de gelijkenissen/verschillen tussen de levensbeschouwingen. De bedoeling is dat de leerlingen deze kalender regelmatig gebruiken.

1. Uitleg over bestaande levensbeschouwelijke kalenders. (jaren, maanden, feestdagen, type,...)
2. Voorbereidend onderzoekswerk over hoe levensbeschouwingen aan een nieuw jaar beginnen: kalenders vergelijken, wanneer ontstond die levensbeschouwing? Wie is de stichter? enz...
3. Lln maken van een spiraalvormige kalender waarop de maanden en feestdagen van de deelnemende levensbeschouwingen zijn aangeduid.

5.2 GTI Beveren 3 BSO - Charlie Hebdo

Les start met 3 korte intro's om de achtergrondkennis van de leerlingen te verruimen: iets over afbeeldingen van de profeet (door leerkracht islam), over geweld in het christendom (door leerkracht RKG), over scheiding kerk en staat en vrije meningsuiting (door leerkracht NCZ)

Vervolgens discussiëren de leerlingen in kleine groepjes rond stellingen – enkele vbn:

- Vrijheid van meningsuiting in het Westen betekent: alles moet kunnen.
- Wie geen respect heeft voor het leven van een ander, verdient zelf ook geen respect.
- Wie geen respect heeft voor wat een ander waardevol vindt, verdient zelf ook geen respect.
- ...

5.3 M.S. Aarschot GO! - Kennismaking met andere levensbeschouwingen

In een schoolbreed project wordt stilgestaan bij de gebeurtenissen in Aarschot tijdens WOI.

- Besproken wordt het thema 'vijandsbeelden' en de daarmee samenhangende discriminatie en agressie. Dit blijkt een zeer belangrijk kader voor de bespreking van de gewelddadige aanslagen in Parijs.
- Hierbij wordt door de aanwezige levensbeschouwingen aangetoond dat alle levensbeschouwingen in bepaalde omstandigheden naar geweld kunnen grijpen.
- De opdracht die in het bijzonder de levensbeschouwingen aangaat is de bezinning op de vraag hoe men met levensbeschouwelijke verschillen kan omgaan zonder te grijpen naar onderdrukking en geweld.

5.4 Stedelijke kunstacademie Brugge 3de graad KSO, TSO - Wens voor de Wereld.

Aanknoping: de documentaire 'The Art of Becoming'. Nabespreking met de vrouwelijke regisseur en een minderjarige vluchteling.

- De leerlingen denken na over een wens om van deze wereld een betere plek te maken.
- Dit resulteert in een fotoreeks gemaakt door de leerlingen.
- Het verkennen van de wereld en haar problemen vanuit diverse perspectieven staat centraal om meer helderheid te verwerven over het eigen mensbeeld en wereldbeeld. Fundamenteel is het bannen van stereotypen, empathisch luisteren, perspectiefwissel en respectvol omgaan om zo de eigenheid van elkeen te ontdekken.

5.5. GTI Beveren – 6 TSO ism vak Nederlands - Zinzoeken

Leerlingen lezen kortverhaal Dwaallicht van W. Elsschot. Op stadsexploratie in Antwerpen wordt de levensbeschouwelijke diepgang van het kortverhaal verkend: de tocht wordt overgedaan en levensbeschouwelijk geduid als het zinzoeken van een adolescent, op diverse plaatsen komen LB zaken aan bod, o.a.:

- De interlevensbeschouwelijke dialoog in de Carlton (uit het boek) wordt in de verf gezet als uitnodiging voor onze dialoog.
- Exploratie van zingeving en waardenoriëntaties in verschillende godsdiensten en levensbeschouwing.
- De invloed van de economische positie op zingeving; ongelijkheid tussen havenarbeidsters en burgerij, met inbegrip van hun houding tegenover seksualiteit en relaties.
- ...

5.6 Aalst Atheneum 1ste en 2de graad ASO - Overgangsrituelen

- Leerlingen concentreren zich op de vraag over hoe hun levensbeschouwing zich verhoudt tot het thema, aan de hand van een reeks vragen. Ze gaan ook in op de verschillen in de hun levensbeschouwing.
- Verzamelen materiaal voor een tentoonstelling: zoeken van video's op youtube, mensen interviewen, familiefoto's verzamelen. Hierna een eerste verwerking. Welk verhaal wil men maken? Welke foto's, welke video's, welke objecten... ?
- Werken gezamenlijk het project uit.
- Opstellen van een tentoonstelling + rondleiden van groepjes in de tentoonstelling, waarbij leden van elke 'levensbeschouwing' hun aandeel proberen te verwoorden. Fase 5: gidsbeurten op de opendeurdag

5.7 Aalst Dé Handelsschool - Zakenethiek

De leerlingen krijgen de opdracht voor een GIP levensbeschouwing over zakenethiek. Zij moeten een ethisch probleem uitwerken.

- In de gewone les worden ethiek en de stakeholdersmethode besproken. Vervolgens worden de leerlingen in LB gemengde groepjes verdeeld om een werkstuk te maken. Op de dag van de GIP verdediging moet ook de zakenethiek GIP worden verdedigd bij een jury die bestaat uit al de levensbeschouwelijke leerkrachten.
- De leerlingen spreken in gemengde groepen over normen en waarden en moeten een oplossing zoeken voor een ethisch probleem, bv. ontslag door het dragen van een hoofddoek).
- De leerlingen moeten hun analyse via de stakeholdersmethode in een paper omzetten.

5.8 Kunsthumaniora Antwerpen 1ste graad - Uitstap MAS

- Vooraf bereiden de leerlingen een uitstap naar het MAS voor. Ze werken samen rond levensbeschouwelijke feesten. Op het einde van deze 2e lessen presenteren zij hun feest.
- Uitstap MAS met vragenlijst in groepjes van ongeveer 5 leerlingen van verschillende levensbeschouwelijke vakken.
- Verwerking in groepjes van ongeveer 5 leerlingen van verschillende levensbeschouwelijke vakken, andere samentelling dan de voorbije lessen. Ze maken rond een cultuur die ze in het MAS bekeken hebben een kort toneelstuk. Dit brengen ze voor de andere leerlingen.

5.9 Sint-Godelieve Antwerpen (POV) ASO; TSO; BSO - Voorbeeldfiguren uit de eigen levensbeschouwing.

- Zoek een persoon uit je eigen levensbeschouwing waarvan bewezen is dat hij/zij een voorbeeld is voor anderen.
- Vertel kort zijn/haar levensverhaal.
- Leg uit hoe deze mensen de inhoud van hun levensbeschouwing omzetten in concrete (helden)daden. Maak hiervoor gebruik van korte citaten de Bijbel, Koran of humanistische teksten.
- Zoek de overeenkomsten en verschillen tussen de verschillende levensbeschouwingen.
- Leerlingen werken aan ppt in eigen les. De verschillende presentaties worden in de volledige groep van leerlingen LBV gepresenteerd en telkens besproken.

5.10 KA1 en KA2 Antwerpen 2de graad ASO – Praten met de andere

Er is een samenwerking tussen het Koninklijk Lyceum Antwerpen 2de graad ASO en het Koninklijk Atheneum Antwerpen 2de graad ASO. Zo wordt het een ontmoeting tussen vrijzinnige leerlingen, moslims en een leerling protestantse godsdienst.

- We gaan niet praten over “de andere” maar praten met “de andere”. Er is een kennismaking en ruimte tot dialoog met vragen die in de klas werden voorbereid. Elke dialoog duurt telkens 4 minuten en vindt plaats aan afzonderlijke tafels. De leerkrachten geven een signaal wanneer de leerlingen doorschuiven naar de volgende “date”.
- Nadat de leerlingen alle LBV hebben bezocht, bespreken ze hun bevindingen in de eigen LBV-klas.
- Deze bevindingen worden gebundeld.

5.11 KA Redingenhof Leuven 1ste graad A- en B-stroom - Steunproject “Blindgeleidehonden”

- We praten rond solidariteit tijdens onze lessen. “Wat is solidariteit?”, “Waarom is het belangrijk om voor elkaar te zorgen?”, “Wat zeggen de verschillende levensbeschouwingen hierover?”, “Kunnen we allen samen iets doen om solidariteit te verhogen ongeacht welke overtuiging je hebt?”.
- Bezoek blindgeleidehondenschool. Leerlingen ondervinden hoe het voelt om te leven met een visuele beperking (inlevingsvermogen).
- Sponsorloop: leerlingen lopen om geld in te zamelen. Ze maken hapjes om ter plaatse te verkopen. Het geld wordt aan de blindgeleidehondenschool overhandigd. Er wordt een eindgesprek tussen de verschillende levensbeschouwingen gehouden. “Wat hebben we samen bereikt?”, “Waarom is het belangrijk om solidariteit te tonen?”, “Wat hebben we hier als mens uit geleerd in het kader van onze eigen levensbeschouwing?”.

6. Interessante projecten buitengewoon onderwijs

6.1 BuBaO Morckhoven Deurne - een snel antwoord op Charlie Hebdo

In het BuBaO moet je vaker kort op de bal spelen. Leerkrachten LBV houden er aan om bij een zwaar actueel probleem, samen vorm daaraan te geven, zeker wanneer er vanuit de verschillende LBV een ander denkkader is op het actuele gebeuren. De kernvragen die de leermeesters LBV samen opstelden de ochtend na het gebeuren:

- Wat zijn cartoons?
- Waarom worden ze gemaakt?
- Waarom ervaren sommige mensen cartoons als beledigend?
- Waar liggen de grenzen van de vrije meningsuiting?

Met deze vragen heeft men de verschillende groepen LBV samen begeleid. Het standpunt van alle LVB werd verduidelijkt.

6.2 BuBaO – Geel Saïgo - Voedselverspilling

In elke levensbeschouwing hebben we een warm hart voor onze aarde en haar bewoners, al leggen we andere accenten of zijn de fundamenteen verschillend. Wij organiseerden een project rond voedselverspilling vanuit de module 'De aarde is van waarde' adhv het verhaal 'Om op te eten'. Het is een thema dat in de leefwereld van de leerling heel dichtbij is. Hoe kijken we naar voedsel en wat doen we ermee? Het is een project waarbij we vanuit de verschillende levensbeschouwingen niet alleen praten over voedselverspilling maar waar -mmv de klasleerkrachten- ook daadwerkelijk aan gewerkt is.

6.3 BuSO Baken St Niklaas OV1 + OV3 - Divercity

Divercity is een stad waar iedereen welkom is.

Het maquettedorp is een creatief project waar alle leerlingen van alle levensbeschouwingen aan deel nemen. Er worden huisjes gebouwd waarin mensen van verschillende culturen en levensbeschouwingen in wonen. Ook de huizen van samenkomst vind je terug in deze stad: huis van de mens, katholieke kerk, moskee, ... Op de mensenpopjes in de stad is een foto gekleefd met het aangezicht van de leerlingen. Alle levensbeschouwingen waarover vroeger geleerd werd, worden opgenomen in de maquette. Het visualiseren door het bouwen van de stad zorgt bij leerlingen voor een beter inlevingsvermogen.

6.4 BuSO Kortessem – OV1 + OV2 + OV 3 - Huwelijk

Themadag over liefde, huwelijk

Het thema werd vooraf in de klassen voorbereid. Via een doorschuifstelsel met workshops maken leerlingen kennis met de manieren waarop een huwelijk plaats vindt in verschillende levensbeschouwingen. Aan het eind van de dag werd een interlevensbeschouwelijk huwelijk gevierd.

Voor de leerkrachten was dit een intense samenwerking die tot een fijn resultaat leidde. Het 'positieve' thema 'huwelijk' heeft hier zeker toe bijgedragen. De leerlingen hebben dit als zeer leerrijk en bijzonder ervaren. Het was voor hen leuk te leren in een 'feeststemming' en zij leerden veel over de gebruiken in de eigen en andere levensbeschouwingen.

In opdracht van de Commissie LBV: Herman Aerts (PEGO) ; Eddy Borms (NCZ) ; Marie-Ann De Cocker (RKG), 6 maart 2015